

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚEI

*Anexa nr.24
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.1/3 din 30 ianuarie 2015*

CURRICULUM
la disciplina opțională

“COMBATERICA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE”

(candidați la funcții de judecător și procuror)

AUTOR:

*Valentina BRADU
Procurorul r-lui Dubăsari,
Formator INJ*

_____AVIZAT
Mariana PITIC, Șef al Direcției instruire și cercetare

I. PRELIMINARII

Este important să indicăm la faptul, că societatea contemporană și în această perioadă avansată de dezvoltare se confruntă cu una din cele mai grave probleme ale omenirii ca - violența în familie.

Violența în familie, și în special, violența împotriva femeii constituie de câteva decenii un subiect de dezbatere. Comunitatea internațională nu a reușit, până în prezent, să pună capăt acestei forme de violență extrem de distructive care este o problemă complexă și implică atât protecția integrității personale a victimelor, cât și protejarea intereselor lor sociale comune, precum libertatea și democrația.

În contextul recomandărilor Comitetului Specializat CEDAW8 din 2006, prin care se atenționează asupra necesității acordării unei atenții sporite procesului de implementare a unor măsuri exhaustive de abordare a cazurilor de violență față de femei, la 01 martie 2007 a fost adoptată Legea pentru prevenirea și combaterea violenței în familie (Legea nr. 45-XVI), care a fost promulgată de Președintele Republicii Moldova pe 18 martie 2008, intrând în vigoare pe 18 septembrie 2008. Adoptarea acestei legi și a modificărilor ulterioare a legislației în domeniu a avut drept scop crearea unui mecanism de implementare a legii, reprezentând un pas înainte în lupta împotriva violenței în familie și care a contribuit semnificativ la plasarea acestei probleme pe agenda factorilor de decizie politică. Prin urmare, protecția juridică cuprinzătoare și coerentă a integrității victimelor violenței în familie are o importanță deosebită, autoritățile competente, necesită să acorde prioritate urmării penale a faptelor săvârșite cu violență în contextul relațiilor de familie.

Ca rezultat, începând cu 03.09.2009 s-a implimentat răspunderea penală, care a fost expusă în art.201¹ Cod Penal – “Violența în familie”.

Astfel, violența în familie, constituie un fenomen reflectat în ziua de azi prin prisma reglementărilor legale, iar înaintarea și examinarea unor asemenea cazuri determină o procedură complexă, cu aspecte specifice. Adoptarea Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie vine să reglementeze momente, care, deși nu sunt perfecte, totuși necesită o interpretare a acestora. Ca parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei, prevenirea și combaterea acestui flagel reprezintă o problemă importantă de sănătate publică, fapt pentru care asigurarea respectării principiilor fundamentale ale familiei, egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență determină scopul prevederilor legale în acest sens.

Prin urmare, înțelegerea la timp a caracterului acțiunilor infractorului, esența lor etico-morală și consecințele sociale, scopul și urmările violenței, portretul femeii abuzate și strategia de reabilitare a acesteia,este extrem de important. Necesitatea instruirii în acest domeniu se datorează modificării Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, rolul procurorului în investigarea unor asemenea cazuri fiind unul semnificativ.

În mecanismul național de protecție a drepturilor și libertăților omului, în virtutea sarcinilor stabilite în art.124 al Constituției Republicii Moldova, Procuratura, are menirea de a apăra ordinea de drept, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, în condițiile legii. Astfel, procurorului cu adevărat îi revine sarcina de a asigura protecție eficientă tuturor persoanelor care au nevoie de aceasta, acționînd în limita competenței, și conform prevederilor legislației în vigoare.

O importanță deosebită este anume mecanismul de soluționare a actelor de violență în familie, modalitățile de solicitare a acestora din partea procurorilor, inclusiv posibilitatea aplicării măsurilor de protecție a victimei prin emiterea ordonanței de protecție de către instanța de judecată, depistarea și investigarea cazurilor de trafic de ființe umane, audierea victimelor și importanța acestora în cadrul probatoriului, precum și măsurile de protecție a victimelor traficului de ființe umane. Procurorul, în conformitate cu prevederilor art.215¹ Cod de procedură penală, precum și art.318¹-318⁴ Cod de procedură civilă, este în drept să înainteze demers/cerere în instanța de judecată în vederea eliberării ordonanței de protecție a victimei violenței în familie.

De asemenea, progresul semnificativ obținut în ceea ce privește abordarea violenței în familie în Republica Moldova este un fapt real, dar mai există încă numeroase lacune legale, instituționale și de politici care persistă și care trebuie abordate. În acest context este foarte important să dispunem de date și evidențe cu privire la prevalența violenței față de femei, factorii care determină acest fenomen, precum și impactul violenței asupra sănătății și bunăstării femeii și a familiei în general.

S-a constatat, că în contextul reformelor economice și sociale, restructurării administrative și legislative, familia a rămas a fi cea mai vulnerabilă grupă supusă riscurilor sociale. Ca urmare, și situația economică a generat multiple probleme cu care se confruntă familia, plasându-i față în față cu sărăcia, declinul economic, criza valorilor sociale, incapacitatea de protecție a drepturilor și intereselor. E clar, că la baza violenței se află starea societății în care trăim, unde există inegalitate și ierarhii, șefi și subalterni, puternici și slabi, adulți și copii. Pornind de la aceasta, societatea consideră că cei puternici pot și trebuie să aplice forța, că există dreptul celui mai puternic la violență (în familie împotriva copilului, femeii, persoanei în etate sau cu handicap). Dreptul celui puternic, cu părere de rău stă, la baza oricărei violențe, însă aceasta nu oferă o explicație clară de ce victime ale violenței în familie devin în special femeile.

Se constată, că chiar dacă este introdu-să în lege răspunderea penală, din imperfecția ei foarte ușor se poate în unele cazuri ca acțiunile agresorului să fie reîncadrate juridic pe art.78 Cod Contravențional. Este necesar se remarcăm că reacția, atât a societății cât și a poliției, la cazurile de violență domestică adesea este inadecvată și chiar ostilă față de femeia victimă, iar sancțiunile penale pentru agresorii domestici sînt mai blînde în comparație cu sancțiunile pentru încălcări similare, comise împotriva unor persoane străine. Astfel, nu se ține cont de faptul că dacă violența în familie s-a manifestat o dată, va fi reluată cu siguranță, nu este o acțiune singulară, este un proces ce constă din cicluri de violență și este menținut prin continuarea relațiilor dintre victimă și agresor. Din punct de vedere a agresorului, violența este o modalitate eficientă, rapidă de a atinge cu eforturi minime un scop anumit. Dacă agresorul nu va însuși altă modalitate eficientă de comunicare cu oamenii apropiați, atunci el va continua să-i agreseze, și dacă sunt pedepsiți de către organele de drept neadecvat faptelor comise, prevenirea și combaterea actelor de violență în familie va predomina mult timp.

Violența în familie este un flagel care afectează atât mediul rural, cât și cel urban, în rol de agresor fiind preponderent soțul, concubinul, tatăl. Situația se agravează și prin faptul că, de regulă, starea de violență în familie afectează și copiii. Și apoi, este deja constatat că copiii, care au crescut într-un mediu familial violent, devenind maturi, repetă acest comportament în familia sa.

Republica Moldova este semnatară a celor mai importante instrumente internaționale privind drepturile omului. În mare parte, cadrul normativ național este în concordanță cu standardele internaționale, totuși profilul țării se reflectă mai puțin pozitiv atunci, cînd este vorba despre modul de implementare a politicilor și legislației în vigoare. În acest sens, se cer a fi relevate și rezervele în ce privește funcționarea la nivel național a mecanismului de combatere a violenței în familie.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei “Violența în familie” se formează următoarele componente:

- cunoașterea, interpretarea și aplicarea corectă a normelor naționale și a izvoarelor internaționale cu caracter material și procedural;
- cunoașterea în ansamblu a practicii judiciare și extrajudiciare de aplicare a normelor juridice ce formează disciplina; practica CEDO;
- formarea aptitudinilor de a realiza studii și analize complexe pe subiectele temelor predate;
- însușirea metodelor de lucru cu legislația în domeniu;
- abilitatea lucrului în echipă.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

- La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil să:
- să identifice elementele, locul și importanța disciplinei;
 - să relateze obiectul reglementării juridice;
 - să determine principiile și factorii din domeniu;
 - să descrie modul de organizare și funcționare a instituțiilor abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie.
 - să evedențieze, clasificarea după anumite criterii și principii în vederea stabilirii gradului de interacțiune dintre diferite elemente, instituții etc;
 - să identifice gradului de interacțiune dintre interesul public și interesul privat în realizare și garantare drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în domeniul violenței în familie;
 - să aplice legislației din domeniu în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.
 - să aprecieze tendințele dezvoltării legislației în domeniu;
 - să identifice problemele existente la moment în ceea ce privește formele, metodele și alte mecanisme de realizare a drepturilor;
 - să evalueze și să înainteze propuneri în direcția perfecționării legislației în domeniul de reglementare.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formator	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore practice	Evaluarea
Combaterea violenței în familie	Valentina Bradu	II	14	4	10	colocviu diferențiat

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Cadrul normativ. Conceptul de bază a violenței în familie	2	0
2.	Forme ale violenței în familie. Elementele de bază ale prevenirii și combaterii violenței în familie.	0	2
3.	Modalitatea de prevenire și combaterea violenței în familie. Instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.	0	2
4.	Infrațiuni din domeniul violenței în familie. Măsurile de protecție. Tipuri și forme de violență în familie.	0	3
5.	Ordonanța de protecție și efectele executării acesteia. Procedura de soluționare a actelor de violență în familie.	2	3
TOTAL		4	10

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice Resurse juridice	Lucru individual
<i>Tema nr. 1</i> Cadrul normativ. Conceptul de bază a violenței în familie.		

<p style="text-align: center;"><i>Ore de curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Noțiunea de violență în familie și alte noțiuni asociate. 2. Obiectul reglementării juridice. 3. Subiecții violenței în familie. 4. Legislația națională privind violența în familie. 5. Aplicarea Legii nr.45 cu privire la protecția violenței în familie. 6. Armonizarea legislației naționale cu cea internațională. Principalele lacune în reglementările din domeniul violenței în familie. 7. Cauzele de violență în familie, examinate de CEDO împotriva R.M 	<p>Explicația; Conversația; Paur point; Tablă flipchart.</p>	<p>Studierea literaturii de specialitate, a actelor normative; Dezbaterea.</p>
<p style="text-align: center;">Tema nr. 2 Forme ale violenței în familie. Elementele de bază ale prevenirii și combaterii violenței în familie.</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elementele generale și speciale de prevenire și combatere a violenței în familie. 2. Măsurile de protecție de prevenire și combatere a violenței în familie. 3. Formele violenței în familie. 	<p>Explicația; Conversația; Modelări de situații; Lucrul în grupuri mici; Tablă flipchart.</p>	<p>Pregătirea temei pentru activitate practică. Lucrul în grup. Întocmirea referatelor.</p>
<p style="text-align: center;">Tema nr. 3 Modalitatea de prevenire și combaterea violenței în familie. Instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie. 2. Competențele autorităților administrației publice centrale și locale. 3. Competențele Departamentului Instituțiilor Penitenciare. 4. Competențele centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor. 	<p>Explicația; Conversația; Modelări de situații; Lucrul în grupuri mici; Tablă flipchart.</p>	<p>Pregătirea temei pentru activitate practică. Întocmirea referatelor.</p>
<p style="text-align: center;">Tema nr. 4 Infrațțiuni din domeniul violenței în familie. Măsurile de protecție.</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aplicarea măsurilor de protecție. 1. Felurile măsurilor de protecție. 2. Protecția civilă. 3. Prerogativele protecției civile. 4. Adoptarea ordonanței. Infrațțiunile penale în domeniul violenței în familie. 	<p>Explicația; Conversația; Modelări de situații; Tablă flipchart; Paur point.</p>	<p>Pregătirea temei pentru activitate practică. Lucrul în grup. Analiza normelor juridice aplicabile cazului judiciar. Întocmirea referatelor/. proiectelor de acte.</p>
<p style="text-align: center;">Tema 5. Ordonanța de protecție și efectele executării acesteia. Procedura de soluționare a actelor de violență în familie.</p>		

<i>Ore de curs</i>		
1. Ordonanța de protecție. 2. Efectele executării ordonanței de protecție.	Explicația; Conversația;	Pregătirea temei pentru activitate practică.
<i>Ore practice</i>		Întocmirea referatelor.
3. Subiecții care pot depune cerere cu privire la comiterea actelor de violență în familie. 4. Procedura de depunere a cererii. 5. Modalitatea de examinare a cererii. Stabilirea procedurii de soluționare a actelor de violență; determinarea procedurii de depunere a cererii despre comiterea actelor de violență și subiecții care au acest drept; caracterizarea modalităților de examinare a cererilor.	Modelări de situații; Lucrul în grupuri mici; Tablă flipchart; Pawer Point.	Studierea practicii întocmirii unor proiecte de acte relevante. Analiza unei ordonanțe judecătorești

VII. EVALUAREA

A. Evaluarea continuă se va realiza prin:

- participarea audienților în cadrul seminarelor;
- realizarea activităților individuale/în grup;
- răspunsuri verbale, participare la dezbateri/studii de caz;
- întocmirea actelor în baza temelor studiate;
- susținerea unei testări obligatorii care va conține sarcini cu obiective de măsurare a cunoștințelor, capacităților și competențelor/aptitudinilor profesionale;
- pregătirea unui referat pe o problemă propusă pentru activitățile individuale;
- prestația audientului la orele de curs.

B. Evaluarea finală se va realiza prin colocviu diferențiat la finele disciplinei de studiu, care va consta dintr-o evaluare scrisă ce va cuprinde subiectele din curriculum.

Evaluarea scrisă va fi divizată în 2 părți, după cum urmează: un subiect teoretic și un subiect de rezolvare a unei situații aplicative (speță).

VIII. BIBLIOGRAFIE

Acte normative din domeniu:

1. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.03, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110 (1197-1203)
3. Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129 (1013-1014)
4. Codul de procedură civilă, aprobat prin Legea nr. 225-XV din 30.05.2003,
5. Codul familiei, aprobat prin Legea nr. 1316-XIV din 26.10.2000,
6. Legea Nr. 45 XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, M.O. nr. 55-56 din 18.03.2008
7. Legea cu privire la drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994,
8. Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal nr. 133 din 08.07.2011 (în vigoare de la 14.04.2012),
9. Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr. 5-XVI din 09.02.2006,
10. Hotărârea 1512 din 31 decembrie 2008 cu privire la aprobarea Programului Național privind dezvoltarea unui sistem integrat de servicii sociale, 2008 - 2012;

11. Hotărâre CSJ a RM nr.1 din 28.05.2012 privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie

Acte internaționale din domeniu:

1. Carta Națiunilor Unite - 24 octombrie 1945;
2. Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1979;
3. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989;
4. Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 23 februarie 1994;
5. Declarația și Platforma de acțiune adoptate la Beijing, în cadrul Conferinței Mondiale asupra Femeilor, septembrie 1995;
6. Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite 61/143 privind intensificarea eforturilor în vederea eliminării tuturor formelor de violență împotriva femeilor din 19 decembrie 2006;
7. Convenția privind drepturile persoanelor cu dezabilități, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 26 septembrie 2007;

Literatură recomandată:

1. Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, a Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor, a Fondului ONU pentru Populație și a Ambasadei Suediei în Moldova, și publicată în cadrul proiectului comun ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național, Broșură “Violența față de femei în familie în Republica Moldova”
Ediția 1,
2011 http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf
2. Sorin M. Radulescu, “Inocența și violența erotică - Abuzul sexual exercitat în familie asupra minorilor”, București, Lumina Lex [2010]
3. Monica Ancuța, Andreea Canila, Madalina Constantin, Gabriela Moisiu, Marinela Tatarasanu, Cristina Toma, „Stop violența în familie”. – București: Lumen 21
4. Ferreol Gilles, Niculau Adrian, Violența - Aspecte psihosociale, Ed. Polirom, Iași 2003
5. Autor: Nadejda Macari, Avocat, Asociația Obștească „Refugiul Casa Mărioarei”, Broșura “Soluții practice și legale pentru victimele violenței în familie”, 2009
http://apps.americanbar.org/rol/publications/moldova_practical_and_legal_remedies_domestic_violence_victims_0209_romanian.pdf
6. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, broșură “Evaluarea rapidă privind problema violenței în familie”, 2007
[http://www.lastrada.md/actiuni_curente/docs/report_\(ERPVF\).pdf](http://www.lastrada.md/actiuni_curente/docs/report_(ERPVF).pdf)
7. Sergiu Brînză, Vitalie STATI articol “Răspunderea penală pentru infracțiunea de violență în familie (art.201¹ CP RM), Revista publică de drept, nr 10-11/ 2011 pag 3
8. Zinca (Coman) D.P. Consilierea adolescenților victime ale violenței intrafamiliale – o abordare sistemic-experiențială: Rezumat al tezei de doctorat. București, 2010
9. Programul Național de asigurare a egalității de gen pentru anii 2010 – 2015
10. Tatjana Shikoska, 2009, Raportul de evaluare a Proiectului „Dezvoltarea unui sistem informațional integrat pentru violența în familie drept parte a unei abordări integrate întru gestionarea violenței domestice în Republica Moldova” (Mda1g41a).
11. Recomandări metodice privind implementarea legislației în domeniul combaterii violenței în familie.
12. CAUZA B. v. REPUBLICA MOLDOVA (Cererea nr. 61382/09), STRASBOURG 16 iulie 2013, hotărârea definitivă la 16 octombrie 2013.
13. Velentina Stratan, Raportul de evaluare, prezentat la Conferința regională de la București pe data de 25.11.2013 - „Violența față de femei și Convenția de la Istanbul”.